

MEISTRYSČIŲ VADYBA PLATONO DIALOGE VALSTYBININKAS

Vilius Bartninkas

Vilniaus universiteto
Filosofijos studijų programos bakalauras

Pristatant Platono *Valstybininką* paprastai nurodoma, kad šis dialogas yra skirtas apsvarstyti tikrojo politinio veikimo (valstybininkystės) ir politikos išmanymo klausimus. Dialoge laikomasi prielaidos, kad valstybininko veiklos ir žinojimo pagrindas yra savitos meistrystės (*technē*)¹ turėjimas. Nors tai vienas iš dažniausiai tekste vartojamų žodžių, išsakytas 62 kartus, Elėjietis, pagrindinis dialogo kalbėtojas, nė sykiu formaliai neaptaria *technē* sąvokos. Skaitytojas taip ir nesužino, kokiais bruožais pasižymi meistrystė, kiek plačiai ši sąvoka yra vartojama žmonių veiklai apibūdinti. Skaitant dialogą gali pasirodyti, kad bet koks žmonių užsiėmimas nuo vergavimo

iki pranašavimo yra laikomas meistryste. Elėjietis neeksplikuoja ir meistrystės ir žinojimo (*epistēmē*) santykio, kita paradigma sąvoka dialoge įvardydamas politikos išmanymą. Be to, Elėjietis nekelia klausimo, kaip valstybininkas įgyja meistriskumo. Dialoge paprasčiausiai laikomasi prielaidos, kad esama tokio dalyko kaip valstybininko meistrystė. Tad Elėjietis aiškiai nedetalizuoja pagrindinės sąvokos, apibūdinančios valstybininką. Vis dėlto, manome, kad dialoge sąvoka yra vartojama nuosekliai, ji turi atpažįstamą struktūrą. Pagrįsdami šią poziciją, straipsnyje rekonstruosime *technē* reikšmę ir prasmę dialoge. Pirmiausia bendrais štrichais apžvelgsime, kokiame reikšminiame lauke yra vartojama meistrystės sąvoka ir kiek ji gimininga žinojimo sąvokai. Antroje ir trečioje dalyse nagrinėsime meistrystės vaidmenį žmonių būvyje, klausime apie jų veiklos keliamas politines problemas. Galiausiai ketvirtame skyriuje analizuosime, koks yra valstybininkystės ir meistrystės veiklos santykis ir kuo savita yra valstybininko meistrystė. Kadangi straipsnyje sieksime atskleisti išsamiau netirtas žmonių kaip technologinių gyvūnų meistrystės konflikto ir valstybininkystės kaip meistrystės organizatorės koncepcijas dialoge

Šis straipsnis yra parengtas vadovaujant doc. Vytautui Ališauskui pagal 2014 m. Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete apgintą bakalauro darbą.

¹ Mes renkames kiek neįprastą *technē* kaip „meistrystės“ vertimą, kurį pirmasis lietuviškuose Platono vertimuose panaudojo Naglis Kardelis (Naglis Kardelis, „Vertėjo žodis“, in: Platonas, *Sokrato apologija*, Vilnius: Aidai, 2009, 10). *Technē* sąvoka itin dažnai vartojama dialoge apibūdinant valstybininko veiklą (258e, 259b, 264e, 267a, 276e, 287d, 296c, 300c, 303d, 311c). „Valstybininko amatas“ pernelyg pabrėžtų profesinį veiklos pobūdį, kuris nėra akcentuojamas dialoge, o „valstybininko menas“ suteiktų improvizacijos ir laisvos kūrybos konotacijų, kurių taip pat neaptinkame tekste. Dialoge kur kas svarbesni yra ekspertiskumo, produktyvumo, techninės veiklos, meistriskumo akcentai, kuriuos išreiškia „valstybininko meistrystės“ vertimas.

Valstybininkas, apsiribosime nenagrinėdami tokių tradiciškai apžvelgiamų dialogo temų, pvz., charakterių konfliktas ar politinis audimas, kurios nėra tiesiogiai susijusios su straipsnio tema.

1. Kas yra meistrystė?

Koks yra žinojimo ir meistrystės santykis dialoge? Paprastai tyrėjai linkę manyti, kad meistrystės ir žinojimo sąvokos dialoge vartojamos sinonimiškai², nors pastaruoju metu galima aptikti bandymų atrasti šių sąvokų skirtumų³. Atsakymo į iškeltą klausimą aiškumą komplikuoja tai, kad nė viena iš dviejų sąvokų nesulaukia Elėjiečio dėmesio. Nors Elėjietis nepateikia meistrystės apibrėžimo, iš dialoge aptinkamo sąvokos vartojimo galime išskirti šiuos meistrystės bruožus: (1) atlieka specializuotą, tikslingą funkciją (*Valstybininkas*, 267b, 280a, 293b-c); (2) veikia dinamiškai (294b); (3) veikloje pasitelkia įrankius (281c, 287c); (4) apdirba medžiagą (283a, 293b-c); (5) veiklos rezultatas yra produktas (279e–280a); (6) turi vidinį veiklos matą, nustatantį tai, kas derama, būtina, tinkama veikloje (283e–284b, 284e); (7) tačiau negali būti formalizuota įstatymais (299d–300a). Šalia išvardytų bruožų galėtume įžvelgti dar porą papildomų, kurie nėra aiškiai pabrėžiami: meistrystės gyvavimui yra svarbus tyrimų ir patirties matmenys, leidžiantys meistrystėms tobulėti ir

turėti tęstinumą (299b–300a). Nepaisant to, kad ir kiek išvardytume šių bruožų, Elėjietis nepaaiškina, kurie yra būtini ir pakankami apibrėžiant meistrystę, o kurie – šalutiniai ir nereikšmingi. Pavyzdžiui, (4) medžiagos apdirbimo bruožas atrodo esąs būdingas visoms meistrystėms, tačiau neaišku, kokią medžiagą apdirba pranašavimo meistrystė. Tuo atveju arba pranašavimas nėra meistrystė, arba medžiagos apdirbimas nėra būtina sąlyga apibrėžiant meistrystę. Tačiau dauguma kitų tekste pasirodančių meistrystės pasižymi išvardytais septyniais bruožais. Užbėgdami už akių, galime pasakyti, kad net valstybininkystės atveju galėtume įžvelgti apytikriai visus bruožus: valstybininkystė (1) siekia numalšinti politinius konfliktus (pgl. 303c, 307d-e); (2) sugeba dinamiškai orientuotis konfliktuose (305d); (3) organizuoja meistrystės veiklą (305d); (4) tvarko piliečių charakterius (310e–311a); (5) sukuria taikią politinę būklę (311c); (6) atsižvelgia į tai, ko reikalauja palankus metas (*kairos*) (305d); (7) veikia virš įstatymų (293a-c, 297a). Tačiau valstybininkystė netenkina mūsų išskirtų papildomų sąlygų. Elėjietis nemano, kad patirtis yra reikalinga perprantant valstybininkystę. Be to, dialoge nepaaiškina, kaip yra išmokstama arba įgyjama valstybininkystės meistrystė. Sprendžiant iš Elėjiečio tylos šiuo klausimu, valstybininkystė nėra laikytina tokia meistryste, kurią valstybė galėtų reprodukuoti savais ištekliais⁴. Reikia pripažinti, kad valstybininko pasirodymas politikoje yra miglotas. Artimiausia valstybininko pasirodymo analogija yra randama Elėjiečio aptartoje dviejų periodų kosmologijoje (žr. 2. skyrių). Pagal pateiktąjį mitą, kroniškasis die-

² Christopher Rowe, *Plato: Statesman*, Warminster: Aris and Phillips, 1995, 178; Julia Annas ir Robin Waterfield, *Plato: Statesman*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995, 3; Melissa Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, Cambridge: Cambridge University Press, 1998, 23.

³ Xavier Márquez, *A Stranger's Knowledge: Philosophy, Knowledge, and the Law in Plato's Statesman*, Las Vegas: Parmenides Press, 2012, 178–192.

⁴ Márquez, 2012, 255, 258.

vas pasirodo tamsiausiuoju visatos egzistavimo metu, kai jai gresia išsisklaidymas priešybėse. Grėsmės valandą dievas imasi sukti visatą į tvarkingą ir darnią būklę. Ekstrapolijuojant mitą, ir valstybininko yra laukiama pasirodant tada, kai valstybei gresia pražūtis nuo politinių konfliktų. Valstybininko tikslas – sukurti taiką nauuodžiant piliečių bendrumo audinį. Tačiau valstybininko pasirodymas nėra valdomas politiniais valstybės įrankiais. Šiuo požiūriu valstybininko pasirodymas išstinka tarsi stebuklas tada, kai valstybininko labiausiai prisireikia.

Toliau apžvelkime meistrystės ir žinojimo santykį dialoge. Xavieras Márquezas yra vienintelis *Valstybininko* tyrėjas, atlikęs detalią *epistēmē* vartojimo analizę. Anot autoriaus, „jei atidžiai ištirtume klausimą, pamatytume, kad *technē* ir *epistēmē* sąvokos nėra visiškai tarpusavyje kaitaliojamos“⁵. Pirmiausia, Márquezas teigia, kad žinojimo sąvoka yra taikoma tik valstybininkui ir jam artimoms veikloms – karybai, viešajam kalbėjimui ir teismininkystei, o meistrystės įvardijimas vartojamas plačiau, visiems valstybėje esantiems amatams, profesijoms. Šios taisyklės išimtis esą liečia „plačias žinojimo kategorijas“ (žinojimo klases), pavyzdžiui, *praktikē* ir *gnōstikē*, kurios taip pat įvardijamos žinojimu⁶. Nors Márquezo argumentai skamba įtikinamai, tačiau „atidus teksto tyrimas“ verčia pritari Rowe'o ir kitų autorių nuomonei, kad žinojimas ir meistrystė yra vartojami sinonimiškai. Nė vienoje dialogo vietoje, kurioje Elėjietis mini žinojimą ir meistrystę, neaptinkame, kad šios sąvokos būtų skiriamos (e.g.

258d-e, 267b, 299d). Elėjiečio vartosenoje sunku aptikti kitokių *epistēmē* bruožų, nei tuos, kuriuos išskyrėme aptardami meistrystę. Vienintelis nuosekliai minimas žinojimo bruožas, kurio anksčiau neminėjome, yra tas, kad valstybininko *epistēmē* tegali įgyti nedaugelis (292e, 297b, 300e). Tačiau šis bruožas nėra pakankamas atskirti žinojimą ir meistrystę. Toliau pažvelkime į Márquezo argumentus. Pirma, kitaip nei mano Márquezas, valstybininkystė ir jai artimos veiklos nėra vienintelės, kurios įvardijamos kaip *epistēmē*. Elėjietis teigia, kad esama tų, kurie „turi tam tikrą žinojimą apie pranašavimą“ (290c4-5)⁷, be to, tiria, kas nutiktų su „tokiomis žinijomis“ kaip antai gydymas, jūreivystė, medžioklė, įrankių gamyba, žemdirbystė, jei įstatymai imtųsi griežto jų reglamentavimo (299c-d), galiausiai Elėjietis aptaria „rankų darbo žinijas“ (304b1-2). Kitaip tariant, visos veiklos, kurios dialoge yra laikomos meistrystėmis, šiuose pasažuose įvardijamos kaip *epistēmē*.

Antras Márquezo argumentas liečia dorybių ir žinojimo ryšį. Anot Márquezo, *epistēmē* yra siejama moralinėmis savybėmis, o meistrystei nėra keliamas reikalavimas pasižymėti dorybingumu⁸. Svarbiausia iš dorybių valstybininko veikloje esą yra išmintis (*sophia*), kuri taip pat siejama su gėriu, teisingumu ir kilnumu (pgl. 295e). Kaip pažymi kiti komentatoriai, dialoge neaptinkama reikalavimo, kad valstybininkas būtų etiškai doras asmuo⁹.

⁵ Visos dialogo ištraukos yra verstos autoriaus.

⁶ Márquez, 2012, 181–182.

⁹ Malcolm Schofield, *Saving the City – Philosopher Kings and Other Classical Paradigms*, London: Routledge, 1999: 174; Kevin Cherry, *Plato, Aristotle and the Purpose of Politics*, New York: Cambridge University Press, 2012, 123; *contra* Roslyn Weiss,

⁵ Márquez, 2012, 179.

⁶ Márquez, 2012, 180.

Turėtume su jais sutikti, nes dialoge neap- tinkame svarstymo, kuriame šis klausimas būtų iškeltas. Márquezas cituoja Elėjietį, teigiantį, kad „išmintingas ir geras vyras valdys (*diokēsei*) atsižvelgdamas į valdin- ius“ (296e3-4). Iš šios citatos nėra aišku, kad Elėjietis „atvirai pabrėžia valstybinin- ko charakterio ir jo žinojimo tarpusavio ryšį“¹⁰. Tiesą sakant, citatoje Elėjietis apskritai nemini žinojimo, o išmintis čia tėra vartojama kaip epitetas be jokių rimtesnių teorinių implikacijų. Taip pat Márquezas nurodo, kad žinojimas dialoge yra siejamas su gėriu, teisingumu ir kilnumu¹¹. Tačiau autorius nenurodo konkrečios dialogo vie- tos, patvirtinančios šią sąsają. Dialoge esa- ma trijų segmentų, kuriuose valstybininko veikla siejama su šiomis dorybėmis (295e, 309c, 310e). Pirmajame tariama, kad vals- tybininkas savo „meistrystės pagrindū“ (*meta technēs* 295e7-8, ne žinojimo!) su- rašo įstatymus, apibrėžiančius tai, kas „tei- singa ir neteisinga, kilnu ir gėdinga, gera ir bloga“ (295e4-5). Antruoju ir trečiuoju atvejais kalbama apie tai, kaip valstybinin- kas įdiegia piliečiams nuomonę, kas gera ir bloga. Kitaip tariant, visais trimis atve- jais kalbama apie tai, kaip valstybininkas kuria vertybinę piliečių pasaulėžiūrą. Ta- čiau nė viename iš jų nekalbama, kad vals- tybininkas arba jo žinojimas būtų „geras, teisingas ir kilnus“. Šalia šių trijų pasažų esama dar vieno svarstymo, kur atskirai kalbama apie teisingumą: valstybininkų veiksmai yra pateisinami „tol, kol [jie] sergsti naudodamiesi žinojimu bei teisin-

„Statesman as episthēmon: Caretakers, Physician, and Weaver“, in: *Reading the Statesman: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*, C. J. Rowe (ed.), Sankt Augustin: Academic Verlag, 1995, 222.

¹⁰ Márquez, 2012, 347.

¹¹ Márquez, 2012, 179.

gumu ir kurdami tiek, kiek gali, [valstybę] iš blogesnės į geresnę“, net „jei siekdami gėrio apvalytų valstybę žudydami žmones ir juos išstremdami, arba, vėlgi, padarytų [valstybę] mažesnę išsiųsdami kaip bičių avilį kur nors [sukurti] kolonijas, arba ją praplėstų atgabendami ką nors iš užsienio ir padarydami piliečiais“ (293d4-9). Šio pasažo kontekstas liečia Elėječio tradicini- ų santvarkų, kurios negeba spręsti konflikt- likto, kritiką. Citatoje teigiama, kad visi valstybininko sprendimai yra pateisinami, jeigu jais siekiama spręsti politinį konfliktą. Būtent konflikto sprendimas laikomas „teisingumu“ ir „geresnės valstybės sukū- rimu“.

Argumentai prieš Márquezo interpreta- ciją verčia labiau sutikti su paplitusiu žino- jimo ir meistrystės santykio aiškinimu, tei- giančiu, kad šios sąvokos yra vartojamos sinonimiškai. Iš šios bendresnės pastabos plaukia ir tai, kad Elėjietis valstybininko žinojimą ir jo meistrystę suvokia kaip ta- pačius reiškinius.

2. Kodėl esama meistrystės poreikio?

Pirmąsyk meistrystės klausimas dialoge išskyla mitinio pasakojimo pavidalu. Dialo- ge *Valstybininkas* esantis mitas yra kom- pleksinis, pateikiantis dviejų visatos perio- dų bruožus ir apibūdinantis šių periodų įtaką žmonių ir apskritai gyvūnų buvimui. Toliau aptarsime tik bendrąją mito struk- tūrą. Detalesnę analizę skirsime antrajam (Dzeuso) periodui, atitinkančiam dabartinį visatos laikotarpį, nes šiame pasakojimo etape pasirodo meistrystės aptartis.

Mitas yra sudarytas iš Krono ir Dzeuso periodų. Elėjietis pasakoja, kad pirmasis periodas (Krono) yra tvarkomas visagalio

dievo, savo valdymu judinančio visatą (*to pan*) bei kuriančio darną, ir jam padedančių dievybių (269c, 271e). Pasiekus maksimalų darnos ir tvarkos laipsnį, iš Krono pereinama į Dzeuso periodą. Anot Elėjiečio, Dzeuso periode visata yra paleidžiama judėti savaime, ji tampa autonomiška dievų valdymo atžvilgiu, pati „savimi besirūpindama ir valdydama“ (*epimeleian kai kratos echōn autos*, 273a7-b1). Savaiminiam visatos judėjimui reikia priežasties. Šiuo tikslu kroniškasis dievas įmaišo į visatą kūniškumo (*sōmathoeidēs*, 273b4; plačiau 269d-e), kuris leidžia visatai pačiai judėti ir veikti. Kūniškumas įneša į visatą pokyčius (269e1-2) ir netvarką (273b5-6), kurie skatina naikinimą ir priešiškumą (273d2-3). Taip kyla visatos pražūties grėsmė, galinti užsibaigti „sumaištis audra“ ir išsisklaidymu „beribėje priešybių jūroje“ (273d5-e1). Elėjietis tikina, kad didžiausios grėsmės momentu dievas sugrįžta valdyti visatos, atkurti joje tvarką ir darną vystant pasaulį harmonijos link, naikinant kūniškumą ir atgręžiant laiką bėgti atgaline tėkme. Taip grįžtama į Krono laikotarpį, atkuriamą „pastoralinio paprastumo utopija“¹², kurioje žmonės gyvena nekonfliktiškame būvyje, nes jie nebesidaugina, nebekuria bendrijų, yra maitinami ir prižiūrimi ganytojiško dievo (271d–272a).

Sprendžiant iš mito, pamatinis būvis dzeusiškajame periode yra konfliktas. Kosminiai netvarkos procesai tiesiogiai liečia žmones. Viena vertus, žmonės Dzeuso periode nebegali tikėtis dievų apsaugos ir globos. Jie turi išmokti patys išgyventi, todėl yra priversti ieškoti maisto, daugin-tis ir burtis draugėn. Antra vertus, žmonės iš esmės yra „silpni ir nesaugūs“ (274b8).

¹² Lane, 1998, 112.

Tai riboja žmonių galimybes užsitikrinti išgyvenimo šaltinių, dėl kurių konkuruojama su stipresniais laukiniais žvėrimis. Ši problema būdinga ir žmonių tarpusavio santykiams, kai konkuruojant kyla karai ir pilietinės nesantaikos (*polemos, stasis*, cf. 271e2). Be to, galime teigti, kad konfliktiška žmonių būklė yra grėsminga jų egzistavimui. Pereinant į Dzeuso periodą žmonės yra „stokojantys įrankių ir meistrysių“ (*amēchanoi kai atechnoi*), kurių nereikėjo Krono periode ir kurios tampa būtinos trapioje Dzeuso visatoje. Perėjus į Dzeuso periodą, žmonija aptinka savo sugebėjimą imtis techninių darbų (Elėjietis mini ugnies, kalvystės, amatų ir žemdirbystės pavyzdžius). Šie techniniai apdovanojimai tampa žmonių įrankiais, kurių meistriškas įvaldymas leidžia įveikti žmogiškąją silpnumą, o kartu apsiginti nuo žvėrių ir priešintis gamtai. Taip mitas išryškina skiriamąjį žmonių bruožą santykiyje su kitais gyvūnais. Žmonės yra apibrėžiami kaip „technologiniai gyvūnai“¹³, t. y. gebantys įvaldyti techninio pobūdžio meistrystes. Meistrystės žmonėms gali bent iš dalies užtikrinti stabilumą, kurio ilgimasi atmenant Krono periodą ir siekiama netvarkingoje Dzeuso visatoje.

3. Meistrysių konfliktas ir politika

Techninių gebėjimų atradimas leidžia spręsti žmonių pažeidžiamumo problemą, bet nepanaikina pagrindinės žmogiškosios būklės ypatybės – konflikto. Dialoge aptinkame dviejų rūšių konfliktus, meistrysių ir charakterių. Abu konflikto tipai

¹³ Giovanni Ferrari, „Myth and Conservatism in Plato's *Statesman*“, in: *Reading the Statesman: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*, C. J. Rowe (ed.), Sankt Augustin: Academic Verlag, 1995, 391.

atsiranda žmonių bendruomenėje ir vyksta dėl aukščiausiosios meistrystės – valdymo. Pirmuoju atveju konfliktas vyksta tarp įvairių meistrystių, kurios savo išmanymo pagrindu pretenduoja tapti valdančiąja meistryste. Kitaip tariant, kiekviena meistriškumo sritis manosi esanti geresnė už kitas ir galinti valdyti kitus meistriškumo pavidalus. Antruoju atveju konfliktas vyksta tarp skirtingos prigimties žmonių, kai skirtingi žmonių charakteriai savo charakterio pranašumų pagrindu pretenduoja valdyti kitų charakterių žmones. Taip kyla bendruomeniniai neramumai ir pilietinė sumaištis. Todėl abiem atvejais konfliktai, būdingi žmogiškajam būviui apskritai, tampa politiškumo sąlygomis. Šiame straipsnyje laikysimės pradžioje minėto apribojimo ir nagrinėsime tik meistrystių konfliktą.

Meistrystių konflikto klausimas yra iškeliamas 287a–291c pasaže, kuriame Elėjietis pateikia meistrystių funkcijų valstybėje klasifikaciją. Klasifikacija nustato, kaip meistrystės sprendžia žmogiškojo būvio, jo stokos ir nepakankamumo problemas. Pavyzdžiui, vienos meistrystės suteikia materialinių gėrybių (288d-e), kitos dirbdina reikmenis (288a), trečios teikia kitas reikalingas paslaugas (290b). Be to, klasifikacija atskleidžia, kad paskirų žmonių gyvenimo aspektų (pvz., maisto užtikrinimo, gynybos, prekybos, religinio gyvenimo) tvarkymas nėra vienintelis meistrystių veiklos rezultatas. Meistrystių veikla suteikia įvairaus laipsnio prestižą ir įtaką bendruomenėje. Elėjietis teigia, kad statusas ypač skatina meistrystes siekti kitų meistrystių valdymo (289c5-6, 290b8-9). Būtent meistrystių pretenzijos į valdymą sukelia konfliktą. Konfliktuojantieji yra įvardijami kaip „besiginčijantys

su karaliumi dėl paties [politinio] audinio“ (289c5-6), t. y. dėl piliečių valdymo, „reiškiantys pretenzijas į tai, kas politiška“ (290a2, cf. 290b8). Galime pažymėti, kad konfliktas ir valdymo siekis yra menkiausiai pastebimas tarp mažiausią prestižą turinčių meistrystių. Juo labiau kylama socialinės hierarchijos pakopomis, tuo ryškiau aiškėja labiausiai konfliktą keliančios meistrystės. Todėl meistrystių klasifikacijos tikslas nėra vien nustatyti meistrystių funkcijas, bet ir atskleisti didžiausią nesantaiką keliančias meistrystes.

Pirmiausia Elėjietis atskiria valstybę kuriančias „tiesiogines priežastis“ (*aitia*) nuo „papildomų priežasčių“ (*sunaitia*) (287b–287e). „Papildomos priežastys“ yra laikomos „įrankiais“ (*organon*, 287d2), jos sudaro sąlygas valstybei susikurti. „Papildomomis priežastimis“ yra laikomos tokios meistrystės, pavyzdžiui, puodininkystė, bronzakalystė, ginklų gamyba, namų statyba, žemdirbystė (288a–289a). Išvardyti „įrankiai“ užtikrina žmonių išgyvenimą, apsaugą, bet šių meistrystių siekis valdyti valstybę savo meistrystės pagrindu yra vargiai pastebimas. Kadangi Elėječio aptariama socialinė sankloda yra stipriai išvystyta ir specializuota, šių meistrystių politinė reikšmė yra menka. Galima manyti, kad primityvesnėse bendruomenėse šios meistrystės įgytų kur kas didesnę politinę svarbą ir jų konfliktas atsiskleistų aiškiau. Tolesnėje klasifikacijoje aptariamos „tiesioginės priežastys“, kurios skyla į tiesiogiai nepretenduojančias ir tiesiogiai pretenduojančias valdyti. Tarp nepretenduojančiųjų valdyti bendriją visos išvardytos meistrystės yra ekonominio pobūdžio (289c–290a). Vienomis meistrystėmis (pvz., vergavimu) užsiima nelaisvieji, kitomis (prekyba ar samdinių darbais) – lais-

vojo statusą turintys asmenys. Tačiau politinis statusas nekeičia Elėjėčio nuostatos, kad šios meistrystės savo veiklos ribose rūpinasi aptarnavimo, tarpininkavimo, piniginiiais, prekybiniais reikalais. Elėjietis neįsivaizduoja, kad polinėje sanklodoje ekonominės meistrystės galėtų įgauti prestižo ir imtų savo funkciją laikyti pavyzdine tvarkant valstybę. Elėjietis nenumatė, kad vėlesnių laikotarpių sanklodose toks procesas yra visiškai įmanomas.

Tiesiogiai pretenduojančias valdyti meistrystes galime išskirti į du tipus – politines-biurokratinės ir religines. Politinės meistrystės yra tos, kurios savo meistrystės pagrindu dalyvauja kasdieniame politiniame gyvenime. Tai pirmiausia valstybės tarnautojų profesijos (pvz., pasiuntiniai, raštininkai) ir sofistai, kurie įsitraukia į politiką auklėdami jaunos piliečius arba tapdami demagogais. Tiek valdininkų, tiek sofistų meistrystės, nuolatos dalyvaudamos politiniame gyvenime, įgyja politinių reikalų patirties ir nusimanymo (290b1-3, 291c). Valdininkai yra valstybės tarnautojai, mat jais polio bendruomenė naudojami atlikdama politines užduotis. Šis bruožas leidžia Elėjėčiui valstybės tarnautojus atskirti nuo tų, kurie turėtų valdyti (290b5-6). Tačiau sofistų kaip netarnaujančiųjų statusas apsunkina jų atskyrimą nuo „tikrųjų valstybininkų ir karalių“ (291c4-5). Panašiai yra ir su religinėmis meistrystėmis, pranašautojais ir žyniais. Tik šiuo atveju religinės meistrystės ne tiek įgyja politinio nusimanymo, kuris suteikia pagrindo valdyti, kiek įtakos ir pagarbos (289d7-8), kurios šias meistrystes saisto su politiniu valdymu. Elėjietis kaip pavyzdį pasitelkia Egipto sanklodą ir kai kurių graikų polių, kuriuose religinė valdžia neatskiriama nuo politinės, praktikas (290d9-e8). Taip

tiek politinės-biurokratinės, tiek religinės meistrystės ima konfliktuoti ir siekti politinės galios. Todėl anksčiau minėtas meistrystės atradimas nepanaikina konfliktiškos žmonių padėties, bet dar labiau ją sustiprina. Meistrystės konfliktas tampa vienu iš politinės darbotvarkės, kurios tikslas yra ne tik rasti konflikto sprendimą, bet ir atskirti ekonomiką, religiją ir biurokratiją nuo politinio valdymo, uždavinių.

4. Valstybininkas kaip meistrystės organizatorius

Meistrystės konfliktas galėtų būti sprendžiamas sukuriant meistrystę, kuri išmanytų įvairių valstybei reikalingų meistrystės praktikas ir taip pašalintų meistrystės poreikį valstybėje. Ši visuminė rūpestį bendruomenės išgyvenimu Elėjietis prilygina žmonių ganymui. Anot Elėjėčio, ganyimo įvaizdis politikoje yra netinkamas, nes iškelia meistrystei neadekvačius reikalavimus (275c). Ganymas apima visuminį rūpestį žmonių „kaimene“ (kiekvieno jos gyvenimo aspekto) ir visuminį išmanymą, ką konkrečiai ir kaip reikia atlikti, idant kaimenė gyvuotų. Turint omeny silpną ir netobulą žmonių prigimtį, būdingą Dzeuso visatoje, smarkiai abejotina, ar žmonės sugebėtų pasiekti tokį įvairių meistrystės pažinimo lygmenį. Žmonių ganytojo prototipas yra „dieviškasis piemuo“ (*theios nomeus*, 276d5), t. y. dievas, valdęs žmones ne dabartiniame Dzeuso periode, o „Krono karaliavimo metu“ (276a6). Kaip pastebėjome 2. skyriuje, kroniškasis dievas panaikina karą ir nesantaiką prižiūradamas visas žmonių gyvenimo sritis. Dėl žmonių prigimties silpnumo tokios apimties valdžia ir išmanymas Elėjėčiui atrodo neįmanomi.

Kita vertus, esama specifinių konflikto valdymo profesijų, kurios galėtų savo meistrystės pagrindu spręsti konfliktus. Elėjietis pateikia tris tokių specialybių pavyzdžius (303e–305c): karybą (*stratēgia*), užsiimančią kariniu būdu sprendžiamais konfliktais; viešąjį kalbėjimą (*rhētoreia*), užsiimančią įtikinimo būdu sprendžiamais konfliktais; teismininkystę (*dikastikē*), užsiimančią teisiniu būdu sprendžiamais konfliktais. Galime kelti hipotezę, kad viena iš šių meistryščių arba visų trijų derinys galėtų būti ieškoma valstybininkystė. Juk valstybininkas karu, iškalba ir teismais galėtų suvaldyti konfliktuojančias meistrystes ir neleisti joms siekti politinės valdžios. Ši hipotezė atrodo įtikinama ir tuo požiūriu, kad visos trys meistrystės šalia įstatymų leidimo yra laikomos aukščiausiomis politinio veikimo formomis graikų politiniame gyvenime. Bet tokiam požiūriui turime paprieštarauti, nes tai, kad šios trys meistrystės gali būti panaudotos kaip priemonė spręsti meistryščių konfliktą, nereiškia, kad karybos, viešojo kalbėjimo ar teismininkystės veiklos esmę sudaro meistryščių konflikto sprendimas. Šių meistryščių tikslas yra apribotas jų veiklos rėmais: karyba siekia laimėti karą, viešasis kalbėjimas siekia įtikinti, o teismininkystė – atseikėti teisingumo. Jei meistryščių konfliktas būtų bent vienos iš trijų meistryščių veiklos tikslas, ši meistrystė turėtų būti apibrėžiama per santykį su kitomis valstybėje veikiančiomis meistrystėmis. Tokiu būdu meistrystė galėtų atpažinti tarp meistryščių kylantį konfliktą ir jį spręsti. Tačiau minėtosios meistrystės neatpažįsta meistryščių konflikto. Vietoj meistryščių konflikto karyba mato karą, teismininkystė – bylą, viešasis kalbėjimas – debatus. Todėl nė viena iš trijų meistryščių negali

būti laikoma politinių konfliktų sprendėja, o veikiau priemone juos spręsti.

Jei valstybininkas yra laikomas meistryščių konfliktų sprendėju, tuomet jis turi būti apibrėžiamas per santykį su kitu meistryščių veikla. Elėjietis, aptardamas valstybininko santykį su karo vadu ir viešuoju kalbėtoju, atskiria du veiklos lygmenis: pirmas lygmuo yra įgyvendinti veiklą, o antras, aukštesnysis, lygmuo, yra spręsti, kokiomis aplinkybėmis ir kokioje situacijoje yra tinkama apskritai imtis veiklos (304c-e). Pavyzdžiui, viešojo kalbėjimo atveju pirmasis lygmuo yra įtikinėjimas, o antrasis – sprendimas, kada verta įtikinėti. Lane pažymi, kad konkreti meistrystė gali nuspręsti tik kokiais būdais gali pasiekti savo tikslą, tačiau meistrystė negali nuspręsti, ar apskritai verta jai pačiai būti pradėtai arba sustabdytai: „debatavimas negali nuspręsti, ar geriausia yra nustoti debatuoti; kovojimas negali nuspręsti sustoti ir užleisti kelią dialogui.“¹⁴ Toks sprendimas priklauso aukštesniojo lygmens meistrystei, kuri prižiūrėtų žemesniojo lygmens meistrystes kartu neatlikdama prižiūrimų meistryščių funkcijos. Todėl santykiyje su kitomis meistrystėmis valstybininko užduotis yra inicijuoti, prižiūrėti ir stabdyti veiklą (305d), t. y. atlikti antrojo lygmens veiklą. Elėjiečio koncepcijoje valstybininkas atsiskleidžia kaip „politinis vadybininkas“¹⁵, koordinuojantis meistryščių veiklą valstybėje. Valstybininkas yra pajėgus spręsti meistryščių konfliktą, nes (I) jis tiesiogiai nedalyvaudamas meistryščių veiklose neįsitraukia į jų konfliktą; (II) turi savitą meistriškumą,

¹⁴ Lane, 1998, 143.

¹⁵ Malcolm Schofield, *Plato: Political Philosophy*, Oxford: Oxford University Press, 2006, 178.

leidžiantį koordinuoti meistrystes; (III) gali naudoti bet kurią meistrystę spręsti politinius konfliktus. Tačiau kad ir kokią meistrystę valstybininkas naudotų, ne panaudota meistrystė sprendžia meistrysčių konfliktą, o valstybininko kaip meistrysčių organizatoriaus veikla.

Valstybininko organizaciniai gebėjimai ir išskirtinis jo meistriškumas remiasi dviem prielaidomis. Pirma, valstybininkas turi sugebėti išvelgti ne vien konkrečių meistrysčių tikslus, bet ir visuminį valstybės tikslą (cf. 305e3). Visuminis tikslas Elėjiečio teorijoje neįgauna jokio pozityvaus pavidalo: valstybininkas nesiekia valstybei gėrio, teisingumo ar dorybės. Elėjietiškas valstybininkas siekia minimalaus tikslo: jis yra valstybės sergėtojas ir globėjas, siekiantis išvengti didžiausios valstybės blogybės, t. y. politinio konflikto, ir užtikrinti valstybės išgyvenimą. Antra, valstybininkas turi „žinoti, kada yra palankus metas (*egkairias*), o kada – nepalankus metas (*akairias*) pradėti ir išjudinti svarbiausius dalykus valstybėje“ (305d2-4). *Kairos* sąvoka pagrindžia išskirtinį valstybininko meistriškumą. Anot Lane, ji reiškia palankų metą, „tinkamą progą veiksmui“¹⁶. *Kairos* suteikia valstybininkystei matą (*metrion*), standartą, atskleidžiantį, kokie veiksmai konkrečioje situacijoje yra reikalingi, tinkami ir būtini (cf. 284d-e). Sugebėjimas išvelgti palankų metą leidžia valstybininkui dinamiškai veikti ir suvokti, ko reikalauja konkreti politinė situacija. Šie bruožai apibūdina valstybininką kaip savitą „laiko valdytoją“¹⁷, gebantį perprasti nuolat kintamas aplinkybes ir lanksčiai prie jų prisitaikyti. Taip

kairos įvaldymas kartu su valstybės tikslo suvokimu leidžia valstybininkui suderinti meistrysčių veiklą.

Valstybininko kaip meistrysčių koordinatoriaus koncepcija kelia dvi problemas: *autoriteto* ir *apimties*. *Apimties* problema kelia klausimą, kiek plačiai valstybininkas organizuoja meistrysčių veiklą valstybėje. Pagal Lane interpretaciją, valstybininkas koordinuoja visas valstybėje veikiančias meistrystes, nes tik jis žino, kada esama tinkamų aplinkybių meistrystėms funkcionuoti¹⁸. Su Lane interpretacija nesutinka Arends, teigdamas, kad valstybininko koordinacinė veikla dialoge aptariama tik santykyje su karo vado, viešojo kalbėtojo ir teisėjo praktikomis. Todėl valstybininko veikla esą „liečia šias tris meistrystes, ir tik šias tris meistrystes“¹⁹. Arends nuomonė, jog valstybininkas prižiūri tik „tris meistrystes“, yra kompromituojama Elėjiečio pastabos, kad valstybininkas turi „priežiūros galią [...] mokytojams ir auklėtojams“ (308e5-6). Ši Elėjiečio pastaba išsakoma vėlesniame pasaže, kuris temiška nepriklauso karo vado, viešojo kalbėtojo ir teisėjo aptarčiai. Abu autoriai, aptardami valstybininko veiklos apimtį, neakcentuoja, kokiame kontekste Elėjietis iškelia meistrysčių koordinavimo poreikį. Pagal mūsų analizę šis poreikis išskyla dėl meistrysčių konflikto. Todėl, atsakydami į *apimties* problemą, turime tarti, kad valstybininkas nekoordinuoja nei „trijų“, nei „visų“ meistrysčių. Veikia valstybininkas tiek plačiai organizuoja ir koordinuoja valstybėje veikiančias meistrystes, kiek to reikalauja konkrečioje situacijoje išskylančios ir dinamiškai besikeičiančios konfliktai.

¹⁶ Lane, 1998, 139.

¹⁷ Lane, 1998, 142.

¹⁸ Lane, 1998, 195.

¹⁹ Frederik Arends, „The Long March to Plato’s *Statesman* Continued“, *Polis* 18 (1–2), 2001, 151.

Autoriteto problema liečia valstybininko statusą: tam, kad galėtų koordinuoti meistrystes, valstybininkas turi įgauti pripažinimo ir valdžios, tačiau pradiniu savo veiklos momentu jis pats nedisponuoja priemonėmis, kurios padėtų įgyti valdžią. Juk priemonėmis (pvz., viešojo kalbėjimo) valstybininkas gali naudotis tik įgijęs ženklesnio masto valdžią. Valstybininkas taip pat negali savo veiklos rezultatais įrodyti esąs tikras valstybininkas, nes jo veikla dar nėra prasidėjusi. Ši problema kelia klausimą, koku būdu valstybininkas įgyja valdžią ir kas pateisina jo pretenzijas valdyti. Elėjietis tiesiogiai iš šio klausimo dialogo neatsako. Tikėtiną atsakymo kryptį galime nurodyti sugrįždami prie šaltinio, leidžiančio valstybininkui profesionaliai atlikti politinę veiklą, būtent, prie jo žinojimo ir meistriškumo.

Iškėlęs prielaidą, kad valstybininkas yra žinantysis, Elėjietis žinojimą (*epistēmē*) padalija į *praktikē* ir *gnōstikē* atšakas (258e). Su tam tikromis išlygomis tiksliausia šią skirtį versti kaip „praktinę ir teorinę“²⁰. Valstybininkystė yra priskiriama teorinio žinojimo sričiai šalia aritmetikos ir priešinama tokioms praktinio žinojimo rūšims kaip antai dailidininkystė bei rankdarbiai (259d-e). Ši Elėjiečio tezė yra sulaukusi nemenkos kritikos. Pavyzdžiui, Stanley'io Roseno nuomone, Elėjietis arba sau prieštarauja, arba nėra nuoseklus savo klasifikacijoje, nes vėlesniame dialogo etape valstybininkystė yra prilyginama audimui, kuris yra praktinio ir produktyvaus pobūdžio, o ne teorinio²¹. Todėl tyrėjai atmeta Elėjiečio teiginį apie

valstybininkystę kaip teorinio žinojimo atvejį²². Išties, vėlesniuose svarstymuose valstybininkystė atsiskleidžia kaip techninė ir į „politinę produkciją“ orientuota veikla. Tačiau toks valstybininkystės pobūdis neverčia jos laikyti praktine, o ne teorine veikla. Dialoge naudojama praktikos ir teorijos skirtis, kaip Márquezas yra pastebėjęs, nereiškia skirties tarp kontempliacijos ir veiksmo, arba tarp bendrųjų taisyklių ir jų pritaikymo konkrečioms atvejams²³. Márquezas mano, kad teorijos ir praktikos skirtis atitinka dvasinių ir fizinių veiksmų skirtį. Márquezo nuomonę galima paremti 259c pasažu, kuriame Elėjietis paaiškina, ką jis norįs pasakyti *praktikē* ir *gnōstikē* skirtimi. Praktinė veikla esą reikalauja „rankų ir kūno naudojimo“, o teorinė veikla – „sielos supratimo ir galios“ (259c6-8). Valstybininkystė nėra praktinė todėl, kad, norint įgyvendinti valstybininko veiklą, pačiam valstybininkui nereikia fiziškai veikti. Valstybininkystė yra teorinė todėl, kad, norint įgyvendinti valstybininko veiklą, būtina turėti deramą politikos išmanymą. Šiais bruožais valstybininkas skiriasi nuo politiko, kuris kaip tik yra apibrėžiamas per tiesioginį dalyvavimą politikoje ir kurio apibrėžimui nereikia politikos išmanymo.

Laikant valstybininkystę teorine veikla, ji supanašėja su politikos filosofo veikla, kuri taip pat apibrėžiama ne fiziniiais veiksmais, o sielos sugebėjimais. Vis dėlto valstybininkas nėra mąstytojas. Valstybininkas yra keistoje tarpinėje padėtyje tarp politi-

²⁰ „Practical and pure theoretical, pagal Rowe, 2005, 33.

²¹ Stanley Rosen, *Plato's Statesman: The Web of Politics*, New Haven: Yale University Press, 1995, 20.

²² Joseph Skemp, *Plato: The Statesman*, London: Routledge & Kegan Paul, 1952, 123; Charles Griswold, „Politikē Epistēmē in Plato's *Statesman*“, in: *Essays in Ancient Greek Philosophy III: Plato*, J. P. Anton ir A. Preus (ed.), Albany: State University of New York Press, 1989: 146.

²³ Xavier Márquez, „Theory and Practice in Plato's *Statesman*“, In: *Ancient Philosophy* 27(1), 2007: 32.

kos filosofo ir politiko. Valstybininkas yra panašus į politikos filosofą tuo, kad jie abu pasižymi sielos veikla, bet nepanašus tuo, kad valstybininko, kitaip nei politikos filosofo, sielos veikla turi politinių padarinių. Kyla klausimas, kaip valstybininko sielos veikla turi praktinių padarinių, jei valstybininkas tiesiogiai nedalyvauja politikoje? Idant valstybininko žinojimą galėtume laikyti produktyviu, Elėjietis turi teigti, kad valstybininkas yra reikalingas tarpininkų, kurie įgyvendintų valstybininko sprendimus. Išties, Elėjietis imasi spręsti šią problemą toliau skirstydamas teorinį žinojimą (*gnōstikē epistēmē*) į sprendžiamąjį (*kritikē*) ir įsakomąjį (*epitaktikē*). Elėjietis sprendžiamąjį žinojimą apibrėžia per teisingus šio žinojimo sprendimus, vertinimus, kritiką. Tokio pobūdžio žinojimui nėra būtinas fizinis įgyvendinimas. Elėjiečio naudojamas pavyzdys yra apskaičiavimas (*logistikē*), tačiau šiai žinojimo rūšiai iliustruoti tinka ir mūsų minėtas politikos filosofas. Tam, kad politikos filosofas būtų laikomas filosofu, nebūtina, jog jo *epistēmē* būtų įgyvendinta. Šiuo požiūriu politikos filosofas, kaip ir skaičiuotojas, valstybės gyvenime tėra „saviti stebėtojai“ (260c2). Todėl sprendžiamasis žinojimas yra sau pakankamas ir nereikalingas kitų pagalbos, tarpininkavimo²⁴. Toks nėra įsakomasis žinojimas. Kitaip nei stebėtojas, valstybininkas savo sprendimus netiesiogiai įgyvendina per tarpininkus. Valstybininkas priklauso įsakomojo žinojimo tipui, kurį Elėjietis iliustruoja statybų vadovo (*architektōn*) pavyzdžiu. Statybų vadovas nėra apibrėžiamas per praktinį žinojimą, nes statybų vadovas nepasižymi išmanymu, kaip rankomis dirbant reikia atlikti

konkrečius statymo veiksmus. Tai yra teorinis žinojimas, nes jis apibrėžiamas per suvokimą (*gnōsis*), kokio reikia statinio ir kaip tokį statinį pastatyti. Be to, vadovaujant statyboms, sprendimai privalo turėti ne vien vertinamąją, bet ir įsakomąją galią. Todėl statybų vadovas yra apibrėžiamas per vadovavimą statybininkams ir užduočių skirstymą atliekant statybas. Valstybininko analogija su statybų vadovu (*architektōn*) leidžia teigti, kad valstybininkas turi *architektoninį* žinojimą²⁵. Tai, ką žinojimo lygmeniu įvardijame kaip architektoniškumą, veiklos lygmeniu atitinka tai, ką pirmiau aptarėme kaip meistrysčių konflikto koordinavimą. Meistrysčių koordinavimo atveju kalbėjome, kad valstybininkas neatlieka konkrečių meistrysčių veiklos, bet organizuoja ir prižiūri jų darbą siekiant valstybininko nustatytų politinių tikslų. Architektoninio žinojimo atveju tai reiškia, kad valstybininkas neišmano, kaip reikia atlikti konkrečią veiklą, kuri veda į politinį tikslą. Valstybininkas nėra tam tikros veiklos specialistas. Valstybininkas turi suvokti valstybėje veikiančių meistrysčių bendrąsias funkcijas ir žinoti, kurių meistrysčių darbo reikia įgyvendinant konkrečius politinius tikslus. Architektoninis valstybininkystės pobūdis atskleidžia, kad tai teorinis žinojimas, tačiau turintis praktinių padarinių.

Galiausiai Elėjietis išskirsto įsakomąjį žinojimą į teikiančią savarankiškus ir nesavarankiškus įsakymus. Ši skirtis yra reikalinga dar labiau pabrėžti valstybininkystės architektoniškumą. Nesavarankiškais įsakymais yra laikomi tie, kurie ir teikia kitiems, ir gauna iš kitų įsakymus. Tokių įsakymų pavyzdiniais išmanytojai

²⁴ Márquez, 2007, 46.

²⁵ Schofield, 2006, 182.

Elėjietis laiko pasiuntinius. Savo ruožtu valstybininką Elėjietis apibrėžia kaip visų įsakymų valstybėje pradžią, kuri neturi viršesnių įsakymų ir iš kurios emanuoja įsakymai žemesnėms grandims. Valstybininkas yra savarankiško žinojimo (*autepitaktikē*) pavyzdys. Nors valstybininkas yra visų politinių įsakymų šaltinis, neturėtumėme manyti, kad jis yra visagalis valdovas. Valstybininko sprendimų sėkmingumas priklauso nuo to, kiek jam pavaldžios meistrystės yra pajėgios įvykdyti pateiktą sprendimą. Kiekviena meistrystė, kurios darbo įgyvendinimas neįtraukia kitų meistrystių, yra labiau nepriklausoma nei valstybininkystė, kuriai įgyvendinti reikia visų valstybės meistrystių tarpininkavimo. Valstybininkas yra savivaldus ir savarankiškas tuo požiūriu, kad jo žinojimas nepriklauso nuo kitų įsakymų ir jo įsakymai glūdi pačiame valstybininko žinojime. Taip architektoninio žinojimo autoritetas yra pagrindžiamas pačiu savimi, be nuorodos į aukštesnius autoritetus.

LITERATŪRA

Annas, J., Waterfield, R., 1995: *Plato: Statesman*, Cambridge: Cambridge University Press.

Arends, F., 2001: „The Long March to Plato’s *Statesman* Continued“, *Polis* 18 (1–2), 125–152.

Cherry, K., 2012: *Plato, Aristotle and the Purpose of Politics*, New York: Cambridge University Press.

Ferrari, G., 1995: „Myth and Conservatism in Plato’s *Statesman*“, in: Christopher J. Rowe (ed.), *Reading the Statesman: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*, Sankt Augustin: Academic Verlag, 389–398.

Griswold, C., 1989: „Politikē Epistēmē in Plato’s *Statesman*“, in: John P. Anton ir Anthony Preus (ed.), *Essays in Ancient Greek Philosophy III: Plato*, Albany: State University of New York Press, 141–168.

Išvados

Dialoge *Valstybininkas* žmonės yra suvokiami kaip technologiniai gyvūnai, siekiantys meistrystėmis įveikti savo prigimtine stoka, netvarkingą ir konfliktinę būklę. Tačiau meistrystės pasižymi politinės įtakos siekiu ir todėl neišsprendžia konfliktinės būklės, bet dar labiau ją skatina. Meistrystių konfliktą, anot Platono, turi spręsti tikroji politinė veikla, suvokiama kaip valstybininkystė. Valstybininkystės funkcija yra valdyti ir koordinuoti meistrystių konfliktą organizuojant jų funkcijas, išnaudojant jas bendruomeniniam gėriui ir naudojantis disciplinuojančių meistrystių galia. Šiuo požiūriu pati valstybininkystė atsiskleidžia kaip meistrystė. Vis dėlto valstybininko meistrystės pagrindas yra kitoks nei įprastos meistrystės, nes jis yra pagrįstas savitu teoriniu žinojimu, padedančiu išvelgti meistrystių konfliktų procesus ir sprendimus.

Kardelis, N., 2009: „Vertėjo žodis“, in: Platonas, *Sokrato apologija*, Vilnius: Aidai, 7–36.

Lane, M., 1998: *Method and Politics in Plato’s Statesman*, Cambridge: Cambridge University Press.

Márquez, X., 2007: „Theory and Practice in Plato’s *Statesman*“, In: *Ancient Philosophy* 27(1), 31–53.

Márquez, X., 2012: *A Stranger’s Knowledge: Philosophy, Knowledge, and the Law in Plato’s Statesman*. Las Vegas: Parmenides Press.

Rosen, S., 1995: *Plato’s Statesman: The Web of Politics*, New Haven: Yale University Press.

Rowe, C. J., 1995: *Plato: Statesman*, Warminster: Aris and Phillips.

Schofield, M., 1999: *Saving the City – Philosopher Kings and Other Classical Paradigms*, London: Routledge.

Schofield, M., 2006: *Plato: Political Philosophy*, Oxford: Oxford University Press.

Skemp, J., 1952: *Plato: The Statesman*, London: Routledge & Kegan Paul.

Weiss, R., 1996: „Statesman as episthēmon: Caretakers, Physician, and Weaver“, in: Christopher J. Rowe (ed.), *Reading the Statesman: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*, Sankt Augustin: Academic Verlag, 213–222.

THE MANAGEMENT OF EXPERTISES IN PLATO'S *STATESMAN*

Vilius Bartninkas

S u m m a r y

This paper deals with the role of expertise (technē) in Plato's *Statesman*. We argue that expertise is one of the central notions in the dialogue, which pervades the conception of political action and human condition in general. In *the Statesman*, humans are understood as technological animals whose being is in the constant state of conflict. However, the expertises do not overcome the political conflict but stimulate it even more by competing for political power. One of the

activities of statesmanship is to manage and control the conflict of expertises by ordering their functions, using them for communal good and regulating them by means of disciplinary expertises. In such a way, statesmanship reveals as an expertise itself. The foundation for statesman's expertise is his theoretical knowledge, which gives the understanding about the evolvment of the conflict of expertises and about the solutions required for political action.

Gauta 2014-06-06

Priimta publikuoti 2014-06-13

Autoriaus adresas:

Vilniaus universiteto
Filosofijos istorijos ir logikos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
El. paštas: viliusbart@gmail.com